

Frank Meester

**Feminisme voor
mannen en
andere wezens**

Een handreiking

**Feminisme voor mannen
en andere wezens**

Een handreiking

Frank Meester

th) ten have

Inleiding

Mijn favoriete boek is waarschijnlijk *Bekentenissen van Zeno* van Italo Svevo, al komt Marcel Prousts *Op zoek naar de verloren tijd* daar heel dicht in de buurt. Ik lees ook graag filosofie, het werk van Arthur Schopenhauer bijvoorbeeld, of dat van Michel Foucault. Ik ga vaak naar de bioscoop. Vooral oude films vind ik leuk, zoals *Le Samourai* uit 1967 van Jean-Pierre Melville met Alain Delon in de hoofdrol. Alain is waarschijnlijk mijn favoriete acteur. Maar ik vind de Italiaanse filmster Marcello Mastroianni ook echt fantastisch. Marcello weet al zijn personages een zekere zelfspot mee te geven waar ik erg van hou. Bovendien bevalt de esthetiek van die oude films me. Als ik de bioscoop uit kom leef ik nog een tijdje in de wereld van zo'n film. Die oude steden, de interieurs, de pakken, stropdassen, strikjes en hoeden, ze geven mijn eigen wereld glans. Als het niet zo pedanterig was er in deze tijd zo bij te lopen, had ik zeker een hoed, een stropdas, een pak en een lange jas gedragen.

Dat alles wat ik goed en mooi vind door witte mannen is gemaakt, begint pas de laatste tijd echt tot me door te dringen. Ik hou blijkbaar heel erg van witte mannen in wittemannenpakken, met wittemannenhoeden, in wittemannengebouwen van wittemannensteden in een wittemannenwereld. Ik kan moeilijk ontkennen dat ik gewoon gehecht ben aan het heteronormatieve, patriarchale bolwerk waar ik in leef. Er is misschien één uitzondering, want in die wereld van mij speelt jazzmuziek een belangrijke rol. Al komt de esthetiek van deze musici eigenlijk best overeen: hoeden, mooie pakken, stropdassen en lange jassen, nu alleen meestal gedragen door zwarte mannen, zoals door Charlie Parker en John Coltrane. Maar goed, nog steeds door

vooral mannen¹ dus, al sluipt er ook weleens een vrouw door die wereld van de jazz. Vrijwel altijd een zangeres. En, het moet gezegd, die heeft dan wel een belangrijker rol dan de vrouwen in de oude films, die er meestal slechts zijn om het mannelijke extra te doen uitkomen.

Eigenlijk weet ik dit allemaal al heel lang. Ik heb toen ik in de twintig was *A Room of One's Own* gelezen van Virginia Woolf, waarin zij laat zien dat vrouwen in de wereldliteratuur bijna altijd in dienst staan van mannelijke hoofdpersonages. Ik had ook al gehoord van het begrip de 'male gaze' uit de feministische filmtheorie. Filmwetenschapper Laura Mulvey stelt in haar essay 'Visual Pleasure and Narrative Cinema' dat de man 'de blik' heeft, hij is vrij om te kijken waar hij wil, en kan de vrouw met zijn blik objectiveren. Zij kan eigenlijk alleen maar naar hem opkijken om hem te bevestigen.

De male gaze

---

1 Ik gebruik woorden als 'vrouwen' en 'mannen' alsof duidelijk is wat ik daarmee bedoel. Terwijl ik met dit boek misschien juist wel wil laten zien dat dat helemaal niet zo duidelijk is. Tegelijkertijd moet ik wat. Je kunt niet alle woorden die je gebruikt definiëren (dat is geen excuus om me er makkelijk van af te maken; als auteur moet ik heus wel proberen om zo nauwkeurig mogelijk te zijn). Maar op dit moment begrijpen jullie denk ik wel wat ik bedoel. Ik vrees dat ik gedurende het hele boek zal blijven rommelen met deze termen.

En hoewel ik hier heus wel verontwaardigd over was toen ik er ooit over las, drong het nog niet tot me door dat dit ook betekende dat er werkelijk iets moest veranderen. Ik denk dat ik het genoeg vond (of zelfs al heel wat) dat ik ervan op de hoogte was. Ik ging rustig verder met het consumeren van klassieke ((witte)mannen)boeken, -films en -muziek en leefde dus eigenlijk gewoon door in een mannenbolwerk. Maar inmiddels wordt dat erg lastig. Het is als bij het vliegen, ik voel een soort witemannenschaamte. Als je aan iemand vraagt: ‘Hoe was de voorstelling?’ en het antwoord is: ‘Er waren alleen witte mannen in het publiek,’ dan is dat geen aanbeveling.

Het voelt soms alsof er steeds meer mensen zijn die dat prachtige bolwerk op willen blazen en zo mijn wereld willen verwoesten. Daar lees ik tenminste bijna dagelijks over in de krant (ook al zo’n witemannenbolwerk trouwens, waar ik erg aan gehecht ben). Zo staat er vandaag in mijn krant dat de universiteit van Leiden een schilderij heeft verwijderd dat daar jaren heeft gehangen. Het gaat om een kunstwerk waarop heel veel rokende witte mannen te zien zijn. Deze rokende wezens vormen het toenmalige bestuur van de universiteit. Het is een werk uit 1976 van de inmiddels 90-jarige schilder Rein Dool. Verschillende vrouwen hadden erover geklaagd in een tweet. Bij het lezen van dit nieuwsbericht gaan mijn gedachten onwillekeurig naar de universiteit van Groningen, waar ik vaak debatten leidde. Van tevoren kon ik me daar nog even terugtrekken ter voorbereiding van het gesprek in een van de zalen van het academiegebouw. Aan de muur hingen schilderijen van Groningse hoogleraren door de jaren heen. Er hing één vrouw tussen.

Eigenlijk is dat nieuwsbericht over het verwijderde universiteitsschilderij (dat overigens later weer is teruggehangen, het bleek om een ludieke actie te gaan) niet meer dan een onbenullig klein item vergeleken met de berichten

over Dominique Strauss-Kahn, Jeffrey Epstein, Harvey Weinstein, Bill Cosby, Kevin Spacey, of hier in Nederland Ali B., Marco Borsato, Matthijs van Nieuwkerk of Dennis Wiersma. Bij de meesten van hen gaat het vooral om seksueel grensoverschrijdend gedrag (en dan druk ik me bijzonder voorzichtig uit), en bij enkelen meer om woede-uitbarstingen. Daardoor zou de sfeer op de redactie van het voormalig televisieprogramma *De Wereld Draait Door* en op het ministerie van Onderwijs bijzonder eng zijn geweest. Tja, daar kan ik me wel iets bij voorstellen. Ik kende die specifieke sferen niet, maar wel vergelijkbare sferen. Bijvoorbeeld bij de uitgeverijen waar ik voor heb gewerkt. Gelukkig had ik daar zelf nooit een vaste aanstelling en kon ik ook weer weg, maar ik had te doen met de mensen die er wel vast werkten. Vooral de jonge vrouwen, vaak ook nog eens stagiaire, hadden het moeilijk. Ze moesten het zien te doen met onduidelijke instructies, en als er iets misging kregen zij de schuld en kon de uitgever flink kwaad worden. Ze hielden het maar zelden lang vol.

Maar goed, mijn punt was dus dat de wereld waar ik van hou vaak gemaakt is door dergelijke vervelende mannen. Als ik lees over de grote kunstenaars, Pablo Picasso bijvoorbeeld, dan kan ik moeilijk anders concluderen dan dat ook zij uitzonderlijk vervelend waren. De kleindochter van Pablo, Marina Picasso, schreef over haar grootvader en zijn vrouwen: *'He submitted them to his animal sexuality, tamed them, bewitched them, ingested them, and crushed them onto his canvas. After he had spent many nights extracting their essence, once they were bled dry, he would dispose of them.'* En zo zijn er nog veel meer verslagen uit eerste of tweede hand die een tamelijk misogyn beeld geven van Pablo.

Mijn besef dat de wereld waarin ik leef is gemaakt door (vervelende) mannen, komt dus rijkelijk laat. Ondertussen zijn (vooral) vrouwen al ruim anderhalve eeuw

echt goed bezig de poten blijvend onder die wittemannenwereld weg te zagen. Ik moet toegeven dat het me melancholiek maakt. Want ik hou van de schoonheid van die wereld, dat moge nu wel duidelijk zijn. Het is de wereld die ik ken. De wereld waarin ik geworden ben wie ik ben en waarin ik me (redelijk) thuis voel. Die wereld is onderdeel van mij en ik van die wereld. En niet alleen omdat ik zelf een witte man ben. Wat het extra lastig maakt is dat er niet een-twee-drie een nieuwe wereld klaarstaat waar ik evenveel van kan houden. Zo werkt dat niet. Wat je mooi vindt, waar je van houdt, is niet iets waarvoor je zomaar kunt kiezen. Daar komt van alles bij kijken. Je hebt er waarschijnlijk wel wat invloed op, maar het is tegelijkertijd ook iets wat je overkomt.

Ondanks dat sta ik toch ook achter die strijd tegen het wittemannenbolwerk, vandaar de melancholie: ik verlang nog steeds naar een wereld waarvan ik zelf inmiddels ook vind dat die niet helemaal goed is en er dus eigenlijk niet meer mag zijn. Hoe melancholisch kun je het hebben? Waarom mag die wereld er niet meer zijn? Omdat sowieso de helft van de bevolking structureel de kloos is, en daarnaast ook nog andere groepen, zoals mensen van kleur die wereldwijd worden benadeeld, dieren die grootchalig worden gemarteld, vermoord en opgegeten, en de natuur die razendsnel naar de knoppen gaat. Ik wil niet zeggen dat die witte mannen niets hebben bereikt, maar dat het allemaal vreselijk uit de hand is gelopen valt moeilijk te ontkennen. Er moet echt iets veranderen aan de wereld waarin wij leven.

Ik denk overigens niet dat alle problemen verdwenen zouden zijn als er nu ineens alleen nog maar vrouwen aan de macht zouden zijn. Wat ik wel denk is dat ons huidige economische, politieke en sociale systeem ervoor zorgt dat leidinggevende posities makkelijker te bereiken zijn voor wezens met bepaalde eigenschappen die je

waarschijnlijk het eenvoudigst kunt omschrijven door te zeggen dat ze op het spectrum van narcisme zitten. Het zijn meestal mannen die geen sorry zeggen als blijkt dat ze iets verkeerd hebben gedaan, maar die alles ontkennen en proberen degene die zo heldhaftig is geweest om hun wangedrag aan het licht te brengen op alle mogelijke manieren de grond in te boren. En meestal komen ze daar nog mee weg ook. Daarom denk ik dat het tijd wordt dat *iedereen* zich gaat inzetten voor het feminisme. We moeten dat niet alleen aan voornamelijk vrouwelijke wezens overlaten, andere organismen moeten net zo goed hun steentje bijdragen. Ik zal in de rest van dit boek nader uitleggen waarom precies en hoe dan.

Wat ik als laatste nog kwijt wil in deze inleiding, is dat ik het lastig vind om als man mijn stem te laten horen over feminisme. Waaróm precies werd mij vrij duidelijk tijdens een avond in debatcentrum De Balie in Amsterdam over ‘schijnfeminisme’, een nieuwe term geïntroduceerd door de Britse schrijfster Sam Mills in haar gelijknamige boek. De sprekers hadden het over de waarde van deze term voor het debat over feminisme. Ik was er zelf aanvankelijk sceptisch over. Het leek mij een manier om mensen te beschuldigen en af te branden die misschien niet perfect zijn (en wie is dat wel?), maar toch al iets doen. Natuurlijk zijn er mensen die zich online voordoen als voorstanders van het feminisme, maar in werkelijkheid seksistisch denken en daarom seksistische dingen doen, zoals vrouwen niet het woord geven of verwachten dat ze wel aan de kant gaan op straat. Die mensen zet je dan weg als hypocriet. Maar, zo dacht ik, zijn we niet allemaal schijnfeminist, zijn we niet allemaal in meer of mindere mate hypocriet? Wij (vrouwen, mannen en wie dan ook) zijn namelijk gevormd door een cultuur die al eeuwen en eeuwen seksistisch is, en die seksistische trekjes zijn niet zo een-twee-drie weggevoerd. Ook niet na twee, drie of

vier feministische golven. De enigen die in feite niet hypocriet zijn, zijn degenen die zichzelf geen feminist noemen en niet voor gelijke rechten en behandeling van vrouwen en mannen zijn. Maar dat lijkt mij juist kwalijker dan het schijnfeminisme. Natuurlijk zou het prachtig zijn als mensen de feministische idealen van gelijkheid uitdragen en er tegelijkertijd ook helemaal naar leven, maar volgens mij is dat te veel gevraagd (en waarschijnlijk zelfs onmogelijk). Het feminisme uitdragen is alvast iets. Daarmee haal je anderen over er ook meer aandacht aan te besteden en maak je het tot een belangrijke maatschappelijke kwestie, waardoor uiteindelijk zelfs ons seksistische denken steeds meer zal verdwijnen. En gezien mijn vermoeden dat het schier onmogelijk is om helemaal niet seksistisch te zijn, is schijnfeminisme misschien zelfs wel het hoogst haalbare.

Gedurende die avond in De Balie kreeg ik toch iets meer waardering voor het idee van schijnfeminisme. Het leek meer te gaan over mannen die hun feminisme bewust inzetten om vrouwen te versieren, of die door voor diversiteit (lees meer vrouwen op de werkvloer) te pleiten, een soort harem om zich heen wisten te verzamelen. Dat is natuurlijk wel kwalijk. Maar toen ik er iets beter over nadacht voelde ik me daardoor nog ongemakkelijker. Was ik een boek over feminisme aan het schrijven om mezelf populair te maken bij vrouwen? Was ik zelf de ultieme schijnfeminist? De vrouwen aan tafel bespraken wat voor domme dingen mannen allemaal deden. De ergste waren eigenlijk de mannen ‘die het licht hadden gezien’. Een van de sprekers vertelde dat ze zwanger was en een lijstje kreeg met ongevraagde tips over het verzorgen van baby’s van een jonge vader die ervoor had gekozen om huisman te zijn. Iemand anders sprak over mannen die opeens ontdekt hadden dat vrouwen worden achtergesteld, maar daar vervolgens zoveel over wilden praten

en het allemaal zo goed wisten, dat ze in feite helemaal niet geïnteresseerd waren in wat vrouwen daar zelf over te zeggen hadden en hun dus ook niet het woord gaven. Het allerlastigste voorbeeld voor mij als schrijver van dit boek was Tim Gouw. Hij is de auteur van *De thuisblijfvader*. Daarin schrijft hij over zijn ervaringen als huisvader die de zorg op zich neemt voor zijn twee kinderen. Tim werd bejubeld en mocht in alle media komen vertellen over hoe hij het erwaarde om voor de kinderen te zorgen, terwijl vrouwen dit natuurlijk al eeuwen en eeuwen doen en er nooit over mogen komen vertellen op radio en televisie. Tja, veel vrouwen hebben al feministische boeken geschreven en nu doe ik het als man; verwacht ik dan ook zo'n applaus? Het gesprek op het podium werd gevoerd door drie vrouwen en een man. Ik merkte dat hij heel terughoudend was. Een van de vrouwelijke sprekers moest hem steeds maar weer aansporen om iets te zeggen en toch vooral ook zijn mening te geven. En als hij het dan ergens niet mee eens was, verwoordde hij dat bijzonder vriendelijk en voorzichtig. Ik begreep hem wel. Toen het tijd was voor de vragen, had ik er vele maar ik durfde ze niet te stellen. Dan zou gebeuren wat een van de vrouwen aan tafel zojuist had beschreven: een zaal die vol zit met vrouwen die niets vragen, en dat dan één van de weinige mannen als eerste een vraag stelt of, nog erger, een betoog gaat houden over hoe het eigenlijk zit. De moed zonk mij in de schoenen. Ik had opeens helemaal geen zin meer om dit boek te schrijven.

Toen ik de volgende ochtend achter mijn laptop klaarzat voor een nieuwe frisse schrijfdag, besloot ik toch verder te werken aan dit boek. Wat er aan de Balietafel werd verteld was waar. Mannen zouden best eens wat meer hun mond mogen houden om vrouwen aan het woord te laten. Ze hebben nog steeds het hoogste woord. Je kunt het zo gek niet bedenken of mannen menen er iets over

te kunnen zeggen. Het enige waar ik mannen eigenlijk nauwelijks over hoor, is over de ongelijkheid tussen vrouwen en mannen. En als er al mannen zijn die dat doen, dan redeneren ze die ongelijkheid meestal juist weg. Dus: mannen moeten inderdaad eens hun mond houden als het over zo'n beetje alles gaat, behalve over dit onderwerp. Daar moeten ze nu eindelijk een keer wel iets over zeggen. En dan niet zozeer naar vrouwen toe, maar eerder naar andere mannen.

Dit boek is dus misschien wel in de eerste plaats geschreven voor mannen (maar ik denk dat het voor iedereen interessant zou kunnen zijn, al is het alleen maar om het perspectief van een man te begrijpen, en omdat iedereen die kan lezen ook mens is). De wereld is voornamelijk ontworpen door en voor mannen. Vrouwen hebben tot nu toe al erg veel gedaan om ruimte te creëren voor zichzelf en daarmee (vaak indirect) ook voor andere gediscrimineerde groeperingen en minderheden. Maar vrouwen alleen kunnen al die ongelijkheid niet oplossen, ze hebben daar andere wezens zoals mannen bij nodig. We zijn allemaal mensen en moeten elkaar zien te helpen en dit samen proberen op te lossen. En volgens mij kunnen mannen daar op drie manieren aan bijdragen: in de eerste plaats door letterlijk en figuurlijk ruimte te maken voor vrouwen, ten tweede door het goede voorbeeld te geven (wat dit precies betekent is nu nog niet duidelijk, maar daar gaat een groot deel van dit boek over) en ten derde door andere mannen aan te spreken op hun gedrag. Als ik deze punten in de komende hoofdstukken zal uitwerken, wil ik vooral ook laten zien dat de grotere gelijkheid die zal ontstaan als we hier samen aan werken, mannen zelf ook ten goede zal komen.

Ondertussen blijft het de vraag wat ik met die dassen, pakken, hoeden en lange jassen aan moet, en met Italo,

Marcel, Marcello, Michel, Arthur, Charlie, John en Pablo. Moet ik maar besluiten dat wat ze gemaakt hebben niet mooi meer is en zomaar op een andere wereld overstappen? En welke wereld dan? Of is er een andere oplossing? Daar blijf ik voorlopig nog even over doordenken. Ik hoop tegen het einde van dit boek een antwoord te hebben op die vraag. Nu wil ik me eerst richten op de vraag wat feminisme eigenlijk is. Op die vraag kan ik uiteraard geen sluitend antwoord geven, maar wel op wat ik denk dat het is en wat we eraan kunnen hebben.

Niet iedereen is blij met de verandering van de positie van de man in de maatschappij. Velen geven het feminisme de schuld. Frank Meester vertelt mannen, maar ook andere wezens, wat het feminisme voor hen zou kunnen betekenen. Wat vinden de belangrijkste feministen en wat zeggen zij eigenlijk tegen mannen? Moet de man zichzelf opnieuw uitvinden? En wat moet hij doen met gedrag en voorkeuren die nu opeens als fout mannelijk gelden (maar waar de man in kwestie wel aan gehecht is)?

Serius en luchtig gidst Frank de lezer langs de belangrijkste ideeën uit het feminisme. Hij houdt een spiegel voor en laat ook zien hoe de wereld eruit zou kunnen zien als we de kritiek van het feminisme als gehele samenleving ter harte zouden nemen.

‘In dit boek laat Frank Meester zien hoe interessant en relevant filosofie kan zijn. Zijn speelsheid werkt aanstekelijk in een tijd waarin we elkaar zo gemakkelijk de maat nemen.’ - De Volkskrant over *Waarom we de wereld niet rond kunnen krijgen*

Frank Meester (1970) is filosoof, schrijver en muzikant. Hij publiceerde diverse boeken, waaronder *Waarom we de wereld niet rond kunnen krijgen: Pleidooi voor inconsequentie* en *Zie mij: Filosofie van de ijdelheid*.

← *Survivaltips voor
lotte horken*

www.uitgeverijtenhave.nl

